

SLAVÍK MODRÁČEK STŘEDOEVROPSKÝ (*Luscinia sverica cyanecula*)
NA ÚPATÍ ČESKÉHO RÁJE

WHITE-SPOTTED BLUETHROAT (*Luscinia sverica cyanecula*) - ITS
OCCURRENCE IN THE FOOT AREA OF THE CZECH PARADISE

Pavel Kverek

ÚVOD

V práci předkládám některé výsledky získané odchycem slavíků modráčků středoevropských (*Luscinia sverica cyanecula*) v severovýchodní části okresu Mladá Boleslav v letech 1986-90. Shrnuji údaje týkající se jarního průtahu, prodlení na lokality, zamýšlím se nad tahem podzimním a zmiňuji se rovněž o pozoruhodné soudružnosti páru.

VÝSLEDKY

Vůbec prvním místem, kde byl tento druh v zmíněné oblasti zjištěn je Červenský rybník u Dolního Bousova. Na jaře roku 1986 zde byli odchyceni 4 ptáci.

Modráček tudý pravděpodobně protahoval již dříve, avšak vzhledem ke skrytému způsobu života zřejmě unikal pozornosti. Severovýchodní část tohoto rybníka je rozčleněna přítokovým kanálem v bahnitou deltu, krytou hustým porostem rákosu bez přítomnosti křovin. Ve vzdálenosti padesáti metrů míjí lokalitu starý náhon, většinou roku bez vody. Oba jeho břehy jsou porostlé vrbou, v menší míře pak topolem, hlohem a černým bezem.

Rybník Nový u Koprniku je od předešlého rybníka vzdálen asi 8 km jihovýchodním směrem. Zde byl slavík modráček středo-evropský (*Luscinia sverica cyanecula*) zjištěn v létě 1987 jako hnízdící.

K hnízdění si vybral pobřežní partii v severní části rybníka. Sousední slat s převládajícím rákosem, místy prorostlým orobincem, ostřicí s křovinnou vrbou zvolna přecházející v rozsáhlé ostřicové pole, dělí vyrovnávací kanál na dvě nestejně velké části. Z jihu je lokalita ohraničena vystouplou hrází rybníka, porostlou černým bezem.

Zhruba kilometr na západ od tohoto rybníka se rozkládá polní rákosina, jež vznikla zpřetrháním drenáže a následným podmáčením. Rákosový porost je zde poměrně řídký, na mnoha místech jej nahrazuje bodláčí, ostřice nebo kopřivy.

V těchto podmínkách byli ptáci zjištěni doposud vždy pouze za tahu na jaře a v jednom případě na podzim, k tomuto zjištění se ještě vrátím.

Příbuzných biotopů je na okolí hned několik a poslední průzkum dává tušit, že i ony jsou pro táhnoucí ptáky vítanou zastávkou. Společným znakem všech těchto míst je vysoký stav zamokření, voda ve stružkách a okách tu vydrží zpravidla po celý rok a za současných mírných zim často ani nezamrzá. Pro všechny bez výjimky platí, že jsou řídké porostlé rákosem, převážně bez přítomnosti křovin, některé s ojedinělými stromy, zpravidla olší nebo vrbou. Na jaře a na podzim, kdy jsou rozsáhlá okolní pole převážně holá, jsou tato místa v krajině velmi výrazná.

Předkládám souhrn prvních zástihů v jednotlivých letech, platící však pouze pro samce. Samičky se na jaře v době příletu podařilo chytit pouze v roce 1989, kdy první protahovala 29.03.

==== 1986 ===== 1987 ===== 1988 ===== 1989 =====
23.03.=1 samec 23.03.=1 samec 23.03.=1 samec 23.03.=2 samci
=====

V roce 1990 nebyl do 02.04. zastižen žádný modráček ani na jedné z lokalit. Z tohoto přehledu se dá rovněž zjistit, že samci protahují s předstihem oproti samicím, jak je ostatně známo z literatury (HUDEC et al. 1983).

Přestože se v této oblasti naskýtá možnost sledování pouze jednoho hnízdního páru z jediné hnízdní lokality, podařilo se kontrolními odchvy shromáždit zajímavé údaje týkající se věku ptáků, soudržnosti páru a věrnosti místu hnízdění.

V roce 1987, kdy byli oba ptáci při prvním odchytu určeni jako starší dvou let, tedy minimálně tříletí, již bohužel nikdo nemohl zjistit, zda se jedná o nově vzniklý pár, či snad víceletý. V následujícím roce byla potvrzena soudržnost páru a v roce 1990 na začátku hnízdění opět. V tomto roce byla samička kontrolována ještě po odhnízdění pozdě na podzim dne 10.09. jako dopelichávající do prostého šatu. V květnu 1990 byl kontrolován starý sameček, pohlavně aktivní. Budeme-li uvažovat, že spolu s ním se vrátila případná samička, pak by hnízdlili spolu nejméně čtyři sezóny za sebou. Ať už tomu bylo v roce 1990 jakkoliv, je průkazná tříletá soudržnost páru a zároveň věrnost místu hnízdění. Toto zjištění dále ukazuje věk ptáků. Vždyť docela snadno spočítáme, že v posledním roce společně

kontroly (1989), museli být oba ptáci nejméně pětiletí. Budeme-li tedy předpokládat, že v roce 1990 hnízdlil kontrolováný samec se stejnou samicí, pak by byl nejnižší možný věk každého z partnerů 6 let.

Za velmi pozdní zjištění lze považovat kroužkování tohoto ročního samce sporného původu v polní rákosině 30.10.1988. Upozornil na sebe podrážděným cvakáním při vyplašení z podmáčené stružky. Po označení byl vypuštěn u kilometr vzdáleného rybníka "Nový". Při kontrole 05.11.1988 byl znovu odchyten na původním místě v dobré kondici. Na prostém šatu byla patrná památka na šat juvenilů v podobě okrových jiskřiček v špičkách per rýdováku a křídelních krovek. Po týdnu již zjištěn nebyl, lokalita byla pod sněhem. Ten podzim byl nápadně opožděným průtahem celé řady rákosinových ptáků.

Podzimní tah, doplněný o tohoroční ptáky je tedy početnější oproti jarnímu, přesto se krom již zmíněného pozdního zástihu doposud nepodařilo v této oblasti zastihnout podzimního migranta. Odchyty prováděné v předpokládaných termínech, nepřinesly jediný výsledek, zjištěny byly pouze prodlevy místních ptáků na hnízdní lokalitě, jenž jak se zdá s odletem nikterak nespíchají. Dne 3.září 1987 byl kontrolován starý samec a již zmíněného 10.září stará samice. Tyto retrapy jsou cenné hned z několika pohledů. Především bylo zjištěno pelichání, u samce již úplný prostý šat, u samice ještě dopelichávající letky a spodní krovky křídelní. Na obou křídlech dorůstají 11. - 15. letka, 16. ještě původní opotřebovaná. Při prvním určení měla vtroušená modrá pírká v štítě, ale i v nadočném proužku, v následujících letech při kontrolách v obou možných šatech nebylo toto zabarvení již potvrzeno.

Bez zajímavosti není ani poměr pohlaví odchytených modráčků, který se dá vyjádřit poměrem 21:4 ve prospěch samců. Nad touto zajímavostí se dál vznáší otazník, vždyť na Červenském rybníku nebyla za celou dobu zjištěna jediná samice. S tímto souvisí i případ dvouletého samce, jenž od 04.04.1987 zpíval nejméně do konce měsíce na tomto rybníku. Zde byl kontrolován ještě 30.dubna toho roku. Prověrka případného hnízdění byla neúspěšná. 11.června toho roku byl však tento pták kontrolován na lokalitě "Nový" při doprovázení místní rodiny na

potulce. To léto zde byl ještě třikrát kontrolován, pohlavní aktivita však u něj nebyla nikdy zjištěna.

DISKUSE

Přestože se na řadu otázek vztahujících se k výskytu modráčků v této oblasti podařilo dát odpověď, dodnes není jasno v jakém rozptýlu se usazují v následujících letech ptáci zde narození, jakým způsobem zde probíhá podzimní tah, co ovlivňuje intenzitu tahu jarního a mnoho dalších otázek čeká na uspokojivou odpověď. Mnohé může napovědět zvýšená pozornost věnovaná právě polním rákosinám a porostům kukuřice, v neposlední řadě i výsledky kroužkování, jenž se jistě, byť ve skromné podobě určitě dostaví.

SOUHRN

Práce shrnuje některé výsledky získané odchycem slavíků modráčků středoevropských (*Luscinia sverica cyaneacula*) v severovýchodní části okresu Mladá Boleslav v letech 1986-90.

SUMMARY

In this paper some results that were gained by ringing of White-spotted Bluethroath (*Luscinia sverica cyaneacula*) in north-east part of the district of Mladá Boleslav (the middle Bohemia) during 1986 - 1990 are presented. Data about the spring passage, the staging period on localities, the faithfulness of pairs and the autumn passage are discussed.

LITERATURA

Hudec, K. et al., 1983: Fauna ČSSR. Ptáci III/1. Praha: 444 - 451.

Adresa autora:

Pavel Kverek
Přepeře 59
294 04 Dolní Bousov